

General armije
KOSTA NAĐ

TITO — VOJSKOVOĐA OSLOBODILAČKOG RATA

Legendarni vojskovođa oslobodilačke armije jugoslovenskih naroda i narodnosti drug Tito predstavlja izuzetnu ličnost našeg vremena, o kome se sa simpatijama i divljenjem govori ne samo kod nas nego i širom sveta. Kao prvi vojnik naše revolucije — kome su za dela neprolazne vrednosti u ratu i miru odata nebrojena priznanja — oduševljavao je i oduševljava generacije mladih, pregaoce slobode i pobornike pravednijeg društvenog uređenja. On je ujedno nadahnjivao oslobodilačke, antikolonijalne i revolucionarne pokrete mnogih zemalja za traženje sopstvenog puta ka slobodi i socijalizmu. Nadahnuti revolucionar, koji je pronicao u suštinu i smisao tokova istorije, nepokolebljivo verovao u ciljeve komunističkog pokreta — privlačio je svojom čeličnom voljom i argumentacijom hiljade sledbenika i pokretao ih na požrtvovanje izvršavanje i najtežih zadataka.

Josip Broz je izbio na pozornicu revolucionarnih gibanja između dva svetska rata kao već prekaljeni borac za prava radničke klase i svih ugnjetenih, kao odvažna figura nabujalog jugoslovenskog revolucionarno-demokratskog pokreta. Svratio je na sebe pažnju kako političkih protivnika i policije predratne Jugoslavije tako i najmarkantnijih revolucionara toga vremena kod nas i u međunarodnom radničkom pokretu. Skromni i neumorni metalac, politički

tribun i organizator, iznikao u žarištima žestoke borbe za najvitalnije interese radnih ljudi u raznim krajevima naše zemlje, stekao je dragocena iskustva vojevanjem u rovovima prvog svetskog rata i u danima oktobarske revolucije, za vreme španskog građanskog rata i u danima nastupanja fašističke opasnosti za Jugoslaviju, Evropu i celokupno slobodoljubivo čovečanstvo.

Kalio se u ognju beskompromisne klasne borbe, ne uzmičući pred teškoćama. Zadivio je našu javnost pre gotovo pola stoleća, kada je pred buržoaskim sudom u Zagrebu, avgusta 1928, prkosno izjavio: »Ja sam za svoje ideale spreman žrtvovati i svoj život«. Robiju je pretvorio u marksistički univerzitet. U tim krajnje složenim i teškim uslovima razrađivao je strategiju odlučujućih okršaja, uspostavljao i proširivao veze sa uporištima Partije širom zemlje, izgrađivao klasno-svesnu avangardu sposobnu da revolucionarno gibanje usmerava na rušenje starog i uspostavljanje jugoslovenske socijalističke zajednice ravnopravnih naroda i narodnosti.

Poznato je kako se izvanredno snalazio u ilegalnim uslovima borbe. Blagovremeno je osetio neodložnu potrebu da se rukovodstvo KPJ nađe u centru revolucionarnih zbivanja i da sa lica mesta, a ne iz inostranstva, rukovodi klasnom borbom koja se sve više zaoštravala. U danima kada su se gomilali sumorni oblaci drugog svetskog rata i kada je ratni požar najširih razmera bio na vidiku, kada se kriza celokupnog sistema predratne Jugoslavije bližila vrhuncu, Josip Broz je stao na čelo KPJ. Osloncem na mase svesnih radnika i seljaka, omladine, napredne inteligencije, antifašista i rodoljuba, pripremao je našu Partiju za izvršenje svoje istorijske misije socijalnog i nacionalnog oslobođenja.

Zahvaljujući snazi jugoslovenskog revolucionarno-demokratskog pokreta, smišljenom delovanju, uticaju i ugledu Partije, Jugoslavija je odbacila Trojni pakt sa silom osovine.

Dosledna svojoj antifašističkoj orijentaciji i politici da se brani ugrožena nezavisnost zemlje od agresora, Partija je dala direktivu da svi članovi KPJ — vojni obvez-

nici odu u vojsku i na front. Primer komunista sledile su hiljade omladinaca, radnika i seljaka, svih onih koji su štrajkovima i demonstracijama tražili da se hitno reše najvitalnija ekonomska, nacionalna i socijalna pitanja zemlje i na taj način doprinese zbijanju svih snaga za odbranu nezavisnosti i slobode. Iako su sile osovine vodile kratkotrajan, desetodnevni rat protiv Jugoslavije, ipak je to njihovo angažovanje imalo nesagledive negativne posledice po realizaciju nacističkih planova za postizanje svetskog gospodstva. Plan »Barbarosa« odgođen je za pet nedelja. Bilo je to veliko iznenađenje za fašističke agresore, ujedno ohrabrenje za antifašističke i progresivne snage uopšte.

Oružani ustanak u Jugoslaviji izbio je dva i po meseca posle sloma jugoslovenske države i oružane sile, u danima kada su fašističke armije duboko prodirale u sovjetsku zemlju i stremile ka Moskvi i Lenjingradu. Bilo je to najveće iznenađenje za fašističko komandovanje u Berlinu i Rimu, još jedna neprocenjiva nada za porobljene. Na čelu jugoslovenskih boraca za slobodu, na čelu onih koji su »jurišali na nebo« nalazio se Josip Broz Tito, generalni sekretar KPJ i vrhovni komandant NOPOJ, jedinstvena figura neustrašivog partizanskog komandanta na poprištima drugog svetskog rata, vojskovođa koji je u dubokoj pozadini osovinskih trupa i usred evropske tvrđave vodio svoje partizanske formacije i nizao krupne uspehe, stvarajući postepeno oslobodilačku armiju i temelje nove jugoslovenske zajednice.

Već u leto 1941, dok se u Evropi još nije zapažala organizovanja antifašistička aktivnost, žarišta oružane borbe širom zemlje prerastaju u jugoslovensko ratište na kome su angažovane znatne snage i sredstva sila osovine, preko potrebna sredstva za frontove na prostranstvima SSSR i u Africi.

Tito je stvaralac jugoslovenske oslobodilačke i revolucionarne armije u krajnje komplikovanim i teškim uslovima okupacije. Izrastanje armije u takvim uslovima može se smatrati jedinstvenim primerom u istoriji oslobodilačkih i revolucionarnih pokreta. Razradio je origi-

nalnu strategiju i taktiku, pronalazio najcelishodnija rešenja za nebrojene teškoće četvorogodišnje oružane borbe. Bio je kreator, inspirator i organizator svih pobeda na bojnopolju — počev od julskog ustaničkog proloma 1941. do pohoda proleterskih brigada sa Zelengore u Bosansku krajinu 1942, forsiranje Neretve i Drine, proboja u bitki na Sutjesci, razoružavanja italijanskih okupacionih divizija septembra 1943, završnih operacija za oslobođenje zemlje 1944—45, ukratko — motorna snaga kretanja celokupnog jugoslovenskog društva ka krajnjim ciljevima narodnooslobodilačke borbe.

Stvaranje slobodnih teritorija, na čemu je drug Tito stalno insistirao, bilo je od velikog značaja kako za afirmaciju narodnooslobodilačkog pokreta i nove Jugoslavije tako i za privlačenje novih boraca i rasplamsavanje oružane borbe, za razbijanje okupacijskog sistema vlasti, za rušenje ostataka starog sistema i kontrarevolucije.

Jedna od ključnih komponenata strategije druga Tita bila je orijentacija na stvaranje bratstva i jedinstva, polazeći od toga da je oslobodilačka borba stvar svih jugoslovenskih naroda i narodnosti. Od podjednake važnosti bila je i orijentacija na opštenarodni rat, pokretanje svih ljudskih i materijalnih potencijala u oružanu borbu. Zahvaljujući tome, može se reći da je stanovništvo svojim neposrednim i posrednim učešćem u narodnooslobodilačkom pokretu, uporedo sa razvojem rata, u sve jačoj meri ublažavalo nesrazmeru u živoj sili i ratnoj tehnici između jedinica Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije i okupatorskih trupa. Nalazio se u partizanskoj koloni, deleći sa svojim borcima dobro i zlo. Ostao je s narodom tokom čitavog rata izložen najvećim opasnostima, ali neuništiv kao i sam narod koji je slao svoje sinove u partizanske jedinice i davao sve što je imao za svoju oslobodilačku armiju.

Suprotno četničkoj politici čekanja »pogodnog trenutka« i rasuđivanju koje se sastojalo u tome da će se sudbina Jugoslavije rešiti u sukobu velikih sila, drug Tito je upozoravao da ne treba skrštenih ruku očekivati oslobođenje od strane Crvene armije, da se sloboda ne dobija

na poklon, već da se za nju treba boriti beskompromisno i bez odlaganja. Glavno u Titovoj strategiji oslobodilačkog rata bio je oslonac na sopstvene snage, povezivanje hiljadama niti sa stanovništvom, postupno kretanje ka višim formama vojne organizacije, izgradnja čvrstih oružanih formacija i boraca visokih moralno-političkih i borbenih kvaliteta.

Imajući u vidu da će rat trajati duže nego što su mnogi u početku računali i da će sobom nositi znatne ljudske žrtve, drug Tito je, kao vojskovođa i državnik, često upozoravao da se čuvaju snage. Osnovna nit u svim njegovim direktivama i uputstvima bila je da se neprijatelju nanose što veći gubici u živoj sili i tehnici, a da se u isto vreme sa što manje sopstvenih gubitaka postignu postavljeni zadaci, da se sa što manje municije dođe do što bogatijeg plena u oružju i opremi. Tako je on sredinom 1942. isticao: »Umješnost, hrabrost i sposobnost starješine cijeniti po tome kako se neprijatelj napada: iz pozadine ili frontalno. Sasvim je pravilno postavljeno da se iz svake akcije mora zadobiti plijen u oružju i municiji«. Isto tako, drug Tito je zahtevao od svih rukovodstava da se bore za svakog čoveka, ujedno pripremiti borce NOVJ i pripadnike NOP na iskušenja i žrtve. Zbog toga, drug Tito je podvlačio da je potrebno razvijati takvu taktiku kako bi se sa što manje napora postizao što veći efekat, da se razvija inicijativa boraca i rukovodilaca kako bi se nadvladao neprijatelj.

Rasplamsavajući partizanski rat, još s jeseni 1941, drug Tito je upozoravao svoje borce i komandante: »Ne frontalne borbe, već mnogobrojni brzopokretni i istovremeno dejstvjući partizanski odredi, ali međusobno dobro povezani, odnosno koji će se preko štabova čas spojiti u krupne udarne jedinice, radi prihvatanja nametnute borbe, čas raštrkati i opet zadavati iznenadne udarce neprijatelju i objektima, i opet brzo nestati dalje od mjesta napada«. Poznato je, najzad, koliko je drug Tito, kao vojskovođa i komandant, lično pokazivao brige za ranjene i bolesne drugove, izbeglice, nezbrinute uopšte.

Zalažući se za primenu partizanske taktike ratovanja i izgrađivanja vojne organizacije prema datim uslovima,

drug Tito je suzbijao mestimične tendencije da se oružane akcije zadrže u okvirima gerile, i učio da su za partizanski način borbe nužni pre svega disciplinovani, svesni i uporni borci, takve oružane formacije u kojima vladaju međusobno poštovanje i poverenje, drugarstvo na najvišem stepenu. Stoga je ne malo puta podvlačio: »Bolje je imati manje boraca, ali disciplinovanih, nego masu koja je labava«. U Titovoj strategiji i praksi nije bilo mesta ni pomisli na kapitulaciju; za njega i za armiju kojom je komandovao nije bilo bezizlaznih situacija. Najbolji primer za to je Sutjeska, kada više nego šestorostruko brojno jači neprijatelj (nemački, italijanski i bugarski fašisti i domobrani) nije ostvario svoj plan uništenja operativne grupe Vrhovnog štaba. S našim borcima, višestruko uobručenim, nalazio se tada i naš Vrhovni komandant. To je nesumnjivo najbolje objašnjenje za vanrednu prisebnost boraca u tim trenucima, za njihov masovni heroizam i moral koji je odoleo najtežim ratnim iskušenjima.

U celokupnoj politici KPJ, od priprema za oružani ustanak do pobedonosnog završetka oslobodilačkog rata i revolucije, uloga druga Tita kao vojskovođe bila je od najpresudnijeg značaja za njihov tok i ishod. Za njegovo ime i delo, kao predvodnika jugoslovenskih komunista, vezano je ono najsvetlije u istoriji jugoslovenskih naroda i narodnosti. U slobodu i socijalizam, u svetlu stvarnost jugoslovenskih naroda i narodnosti ugradio je sve svoje revolucionarno stvaralaštvo. Kao istinski narodni vojskovođa, on je znao da otkrije i razvije potencijalne snage naroda, da dâ strategijski smisao i sadržaj u početku prostorno razjedinjenim ali idejno povezanim akcijama partizanskih odreda širom Jugoslavije i da sve, još 1941. godine, slije u jednu celinu, sve do završnih operacija za definitivno oslobođenje zemlje, stvorivši na taj način od porobljene i rasparčane Jugoslavije izuzetno značajno ratište u ovom delu Evrope na kome je neprekidno bilo vezano prosečno oko šest stotina hiljada neprijateljskih vojnika, što je dokaz ogromnog doprinosa jugoslovenskih naroda i narodnosti pobedi antihitlerovske koalicije.

Poruke, misli i dela druga Tita od posebnog su značaja za sve poslenike koji se bave razradom i realizacijom

naše savremene koncepcije opštenarodne odbrane. To je izvorište nadahnuća za nova pregalaštva, oslonac za potpunije razumevanje svega što se odigravalo od 1941. do 1945. u našoj zemlji, posebno za potpunije osvetljavanje i doživljavanje ličnosti druga Tita kao vojskovođe izuzetnih sposobnosti u drugom svetskom ratu, kao čoveka koji je još od tih dana već daleke 1941. godine do danas ostao simbol slobode i progresa.

